

Eens gegeven blijft gegeven

Kan een pensioenfonds eenmaal toegekende premiekorting zomaar terugvragen als het fonds in zwaar weer terecht komt? Het Hof meent van niet.

TEKST Teun Huijg

Veenman en het Pensioenfonds Staples hadden met elkaar in januari 2008 een uitvoeringsovereenkomst gesloten. Daarin hadden partijen een weinig gedetailleerde afspraak gemaakt over wat te doen bij vermogensoverschotten. Afsproken werd slechts dat er een overschottennotitie zou worden vastgesteld. Een half jaar later werd de betreffende notitie door het fondsbestuur ook daadwerkelijk opgesteld, waarbij deze alleen betrekking had op de jaren 2007 en 2008. In de notitie stelde het fondsbestuur eerst vast dat er eind 2007 sprake was van een vermogensoverschot. Het fonds had toen een dekkingsgraad van 152,8 procent. Vervolgens werd ingegaan op de algemene vraag wanneer bij een vermogensoverschot sprake kan zijn van een premiekorting. Vastgesteld werd dat het fonds ook na het verlenen van een premiekorting zijn verplichtingen moet kunnen nakomen. In bijzondere omstandigheden – ter illustratie werd verwezen naar de beurscrisis in 2001/2002 – kan er daarom bij aanwezigheid van een vermogensoverschot toch geen premiekorting worden verleend.

In de notitie staat hierover het volgende: "Indien voorafgaand aan een forse negatieve koerscorrectie premiekortingen [...] aan de onderneming zijn gegeven en vervolgens komt door vermogensverliezen de dekkingsgraad onder de 130 procent dan zullen alle [...] deelnemers dit merken door een verlaging van het toeslagniveau. Een zodanige situatie wordt waarschijnlijk door iedereen als ongewenst beschouwd."

Onvoorwaardelijke korting

Om de onwenselijke situatie te voorkomen dat het fonds vlak na het verlenen van een premiekorting in een tekort komt te verkeren en de gevolgen van de verleende premiekorting niet meer kan terugdraaien, werden in de notitie enkele oplossingen voorgesteld. Deze bestonden uit het totaal niet verlenen van een premiekorting, en het met de werkgever overeenkomen van een bijstortingsplicht bij een vermogenstekort. Onduidelijk is wat het fonds vervolgens daadwerkelijk heeft gedaan met die oplossingen. De notitie zwijgt daarover. In plaats daarvan besloot het fondsbestuur voor de jaren 2007 en 2008 een onvoorwaardelijke premiekorting van 100 procent respectievelijk 50 procent te verlenen. Voor het resterende deel over 2008 (ook 50 procent) werd besloten een voorwaardelijke premiekorting te verlenen. Het voorwaardelijke deel zou onvoorwaardelijk worden indien de dekkingsgraad van het fonds op 31 december 2008 meer dan 150 procent zou bedragen. Het voorliggende geschil heeft betrekking op de onvoorwaardelijke 50 procent premiekorting over 2008.

Op 18 juli 2008 informeerde het pensioenfonds de werkgever Veenman onder andere over de besloten 50 procent onvoorwaardelijke premiekorting over 2008. Het fonds stelde daarin dat de 50 procent korting definitief werd verleend en dat in de bestuursvergadering in december 2008

zou worden besloten of Veenman ook over het resterende voorwaardelijke deel een korting zou ontvangen. Daarbij gaf het fonds aan dat laatstgenoemd besluit afhankelijk zou zijn van de dekkingsgraad op dat moment.

En toen ging het goed mis. De hypotheekbanken Freddie Mac en Fannie Mae kwamen in grote problemen. Lehman Brothers vroeg surséance van betaling aan. Merrill Lynch moest overgenomen worden en ook verzekeraar AIG werd aan het geldinfaas gelegd. De aandelenmarkten kelderden en daarmee ook de dekkingsgraad van het Pensioenfonds Staples. Het scenario waar het pensioenfonds juist zo waakzaam voor was, ontvouwde zich.

In reactie hierop stuurde het pensioenfonds Veenman op 30 oktober 2008 een brief. Daarin werd Veenman meegedeeld dat het fonds de eerder meegedeelde onvoorwaardelijke premiekorting ongedaan moest maken als gevolg van de sterk gewijzigde situatie op de financiële markten. Veenman werd verzocht alsnog tot premiebetaling van 508.051,- euro over te gaan. Als enige van de aangesloten ondernemingen weigerde Veenman dat.

Anders dan de Kantonrechter, oordeelde het Hof dat het pensioenfonds de oorspronkelijk verleende premiekorting van 508.051,- euro niet kon terugdraaien. Veenman was volgens het Hof dus niet verplicht alsnog tot betaling over te gaan.

Cruciale vragen

Om tot dat eindoordeel te komen, moest het Hof twee cruciale vragen beantwoorden. De eerste vraag was of er sowieso wel ooit een rechtens bindende afspraak heeft bestaan tussen het fonds en Veenman omtrent de onvoorwaardelijke premiekorting over 2008. Met andere woorden, hadden partijen wel een premiekorting met elkaar afgesproken? De uitvoeringsovereenkomst bepaalde immers slechts dat er een overschottennotitie zou worden vastgesteld. Meer niet. De tweede vraag waar het Hof zich over heeft moeten buigen is of – indien komt vast te staan dat zo'n bindende afspraak bestond – die afspraak ondanks de financiële crisis ongewijzigd in stand kon blijven. De wet bepaalt namelijk dat bij onvoorziene

omstandigheden of bij onaanvaardbaarheid bestaande afspraken anders kunnen gaan luiden.

Wat betreft de eerste vraag oordeelt het Hof dat partijen wel degelijk een afspraak met elkaar hadden gemaakt omtrent de 50 procent premiekorting over 2008. De brief van 18 juli 2008 van het pensioenfonds aan Veenman (tezamen met de overschottennotitie) kan worden gezien als een aanbod. Dat aanbod heeft

“Voorwaardelijke premiekorting was beter geweest, maar dat had het fonds zich eerder moeten bedenken.”

Teun Huijg

Veenman vervolgens aanvaard. Daardoor zijn de oorspronkelijke afspraken in de uitvoeringsovereenkomst omtrent premiebetaling voor het jaar 2008 gewijzigd, aldus nog steeds het Hof. Om verschillende redenen had Veenman er geen rekening mee hoeven te houden dat het fonds nog kon terugkomen op de definitieve korting. Het Hof hecht in dat kader veel waarde aan het feit dat in de notitie zowel gesproken wordt over onvoorwaardelijke

en voorwaardelijke kortingen en dat ten aanzien van de onvoorwaardelijke kortingen geen enkel voorbehoud was gemaakt. Dit terwijl het fondsbestuur in de notitie expliciet heeft stilgestaan bij de mogelijkheid dat de dekkingsgraad vlak na het verlenen van de premiekortingen zou dalen en daar vervolgens geen gevolgen aan heeft verbonden.

Over de tweede vraag oordeelde het Hof dat de gemaakte afspraak niet te wijzigen is met een beroep op de financiële crisis. In de kern stelt het Hof dat uit diverse gedragingen van het fonds zelf blijkt dat zijn financiële positie geenszins noopt tot ongedaanmaking van de oorspronkelijk gemaakte afspraak. Zo zou het fonds hebben meegewerkt aan een collectieve waardeoverdracht waarbij het de volledige waarde van zijn voorziening pensioenverplichtingen heeft overgedragen, terwijl er toen al sprake was van een dekkingstekort. Dat was volgens het Hof sowieso in strijd met de Pensioenwet. Bovendien zou het fonds in staat zijn geweest een eerder toegezegde verhoging van de pensioenen toch bij die waardeoverdracht te betrekken, terwijl voor de achterblijvende pensioenen die eerdere toezegging juist was opgeschort. Daarnaast was het Hof van mening dat de in geschil zijnde 508.051,- euro een bijzonder klein bedrag was in verhouding tot de voorziening pensioenverplichtingen van het fonds eind 2008 ter waarde van 560 miljoen euro.

Naar mijn mening een juiste uitspraak. Het pensioenfonds was zich bewust van de mogelijkheid dat zijn dekkingsgraad zou kunnen kelderen na de verleende premiekorting en heeft toch besloten die korting zonder enige voorwaarde toe te kennen. Met de kennis van nu had het fondsbestuur er beter aan gedaan de gehele premiekorting voorwaardelijk toe te zeggen. Dat had het fonds zich echter eerder moeten en kunnen bedenken. Stelde de toenmalige minister Bos niet al op 12 april 2008 dat de huidige financiële crisis de zwaarste was sinds de crisis van 1929? ■

Teun Huijg is pensioenrechtadvocaat bij Stibbe Advocaten.